

# COVID-19 SALGININDA ÖĞRETMENLERİ TOPLUM İÇİN ÇALIŞMAYA MOTİVE EDEN NEDİR? VEFA SOSYAL DESTEK GRUPLARI ÖRNEĞİ

## ARAŞTIRMA MAKALESİ

**Tuba GÖKMENOĞLU<sup>1</sup>, Nurben DOĞAN<sup>2</sup>**

<sup>1</sup> Doç. Dr., T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Stratejik Planlama ve Yönetim Daire Başkanı, tubafidan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0710-4390.

<sup>2</sup> Öğretmen, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, nurbendogan59@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9805-559X.

Geliş Tarihi: 06.03.2021 Kabul Tarihi: 29.04.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.892325

**Öz:** Bu çalışmada COVID-19 ile mücadele önlemleri kapsamında, ülke genelinde uygulanan sokağa çıkma kısıtlamalarında, kısıtlama getirilen 65 yaş ve üstü ile kronik rahatsızlığı bulunan vatandaşların gereksinimlerinin karşılanması amacıyla kurulan Vefa Sosyal Destek Grupları'nda gönüllü olarak görev alan öğretmenlerin toplum için çalışmak konusundaki motivasyonlarının nedenlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çoklu durum çalışması deseni ile tasarlanan araştırma bulguları, bazı içsel motivasyon kaynakları ve kişisel özelliklerin öğretmenlerin toplum yanlısı faaliyetlere gönüllü katılmasını sağladığını göstermiştir. Alanyazın ile paralellik gösteren bulgulara göre "diğerlerine yardım etme isteği", "toplum yanlısı değerler", "vatanserverlik", "ülkeye bağlılık", "topluluk ruhunu geliştirmek", "topluluk imajını güçlendirmek ve örnek olmak" ve gönüllü faaliyetlere "dâhil olmaktan keyif alma" en sık gözlenen motivlerdir.

**Anahtar Kelimeler:** Afet, Salgın, Koronavirüs, Gönüllülük, Afet Sonrası İyileşme, Topluma Hizmet

## WHAT MOTIVATES TEACHERS TO WORK FOR THE SOCIETY DURING THE COVID-19 OUTBREAK? A CASE OF VEFA SOCIAL SUPPORT GROUPS

### Abstract:

The present study explored the motives of teachers who voluntarily participated in social work in the Vefa Support Groups, which was established to meet the needs of citizens aged 65 and over and those with chronic diseases who were restricted by the nationwide curfews as part of COVID-19 measures. The findings of the research designed as a multiple case study showed that some intrinsic motives and personal characteristics encouraged teachers to participate voluntarily in pro-community activities. Parallel with the related literature, "willingness to help others," "pro-social values," "patriotism, loyalty to the country," "developing the community spirit, strengthening the community image, and setting a role model," and "enjoying being involved" are the most frequently observed motives.

**Keywords:** disaster, outbreak, coronavirus, volunteering, disaster recovery, community service

### Giriş

Asırlardır insanoğlunun büyük afetler, savaşlar ve de salgın hastalıklara karşı verdiği mücadelelerine tanıklık eden dünya, bugün küresel ölçekte yayılan belki de 21. yüzyılın en büyük biyolojik afeti sayılabilecek Koronavirüs (COVID-19) salgınıyla yüz yüze kalmıştır. Dünyayı etkisi altına alan ve vaka sayısı milyonlara ulaşan bu küresel krize karşı Türkiye de dâhil olmak üzere çok sayıda ülke, özellikle salgının yayılmasının önüne geçmek adına sağlık iletişiminden, sosyal mesafenin korunmasına kadar çeşitli koruyucu ve önleyici tedbir politikaları belirlemiştir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Avrupa Bölge Ofisi, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Sağlık Sistemleri ve Politikaları Gözlemevi ortak girişimi ile COVID-19 salgınına yanıt olarak tasarlanmış olan Sağlık Sistemi Müdahale Mönitöründe yer alan ülkeler özelindeki COVID-19 Politika Cevap Raporları (DSÖ, 2020) incelendiğinde, düzenlenen politikaların ve alınan tedbirlerin genel hatlarıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu kapsamdaki önlem ve politikalar: a) İnsanların toplu olarak buldukları okullar, oteller, parklar, plajlar, mağazalar, barlar, sinemalar, ibadet mekânları, müzeler, alışveriş merkezleri ve diğer kamu ortamlarının kapalı kalması; b) Spor müsabakaları, festival, konser, turizm vb. faaliyetlerinin ertelenmesi ya da iptal edilmesi; c) İşyerlerinin kapatılarak evden çalışma sistemine geçilmesi; d) Toplu taşımalarda ve kamusal alanlarda maske kullanılması

ve sosyal mesafe kuralına uyulması; e) Seyahat ve sokağa çıkma kısıtlamaları; f) Karantina uygulamaları yönündedir. Ülkelerin yukarıda bahsedilen tedbir ve uygulama örnekleri göz önünde bulundurulduğunda, pandeminin esasında bir sağlık krizinden çok sosyolojik, psikolojik, politik ve ekonomik boyutları olan bir afete dönüşmüş olduğu görülmektedir. Toplumsal hayatın her alanına sirayet eden bu küresel afette, özellikle kısıtlama boyutunda alınan tedbirler, insanların hizmetlere erişimini büyük oranda engellemiştir. Bu durum, topluma hizmet bağlamında alternatif uygulamaların hayata geçirilmesini zorunlu kılmıştır.

### **Afetlerde Gönüllülük ve Vefa Sosyal Destek Grupları**

Bugün dünyada, afetler öncesinde risklerin azaltılması ve sonrasında yaşamın normalleşmesinde gönüllü çalışmaların rolü yadsınamayacak derecede değerlidir (McLennan vd., 2016). Biyolojik bir afet olarak kabul edilebilecek COVID-19 salgınıyla birlikte aslında afet sırasında gönüllüğün de yerinin deneyimlenmiş olduğu söylenebilir. Zira afet risklerinin azaltılması konusunda fiziki iyileştirmelerin yanı sıra, afete hazırlık konusunda bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları, sağlık ve temel eğitim koşullarının iyileştirilmesine yardım edilmesi, yoksulluğun ortadan kaldırılması, iklim değişikliği ve çevre sorunları ile mücadele edilmesine yönelik kampanyalar geliştirilmesi; afet sonrasında güvenli su temini ve sanitasyonun sağlanması, güvenli barınma alanlarının oluşturulması, eğitimin devamlılığının sağlanması ve bireyin iyilik hâlinin desteklenmesi gibi çok boyutlu, geniş yelpazede tasarlanıp uygulanan faaliyetler, resmî kurum ve kuruluşlar kadar gönüllüler tarafından da yürütülmektedir.

Gönüllülük, “dayanışma”, “aidiyet”, “karşılıklı güven” gibi bireylerin, toplum ve topluluklarının refah düzeyine büyük katkıları olan değerler üzerinde yükselmektedir (Birleşmiş Milletler [BM] Gönüllüleri 2011). Gönüllülük faaliyetleri gerçekleştiren kuruluşlar, sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra, “kar amacı gütmeyen kuruluşlar” ve “üçüncü sektör” olarak da anılmaktadır. Nitekim bu türden gönüllülük temelli eylemler herhangi bir kurumsal yapıya bağlı olmadan da gerçekleştirilebilmektedir (Dulkadiroğlu, 2016). Özellikle çoğu afetin oluşmasının hemen ardından ilk müdahale hattını, eğitilmiş acil durum personellerinden ziyade, yerel sakinlerden oluşan gönüllüler oluşturabilmektedir (BM Gönüllüleri, 2011). Örneğin, çok sayıda insanın yaşamına mal olmuş 1995 yılında meydana gelen Büyük Doğu Japonya Depremi sonrasında, enkaz altında kalanların %80’i komşuları tarafından kurtarılmıştır (İSMEP, 2014). Yerel sakinler ve gruplar, acil ihtiyaçları belirleyebilecek, resmî müdahale çabalarını destekleyebilecek, acil müdahale programlarını uygulayacak ve gelecekte olabilecekler için yerel karar almaya yardım edecek bir konumda olabilmektedir.

Kaldor (2003), sivil toplum aktörlerini, toplumsal hareketler, hükümet dışı kuruluşlar, sosyal örgütler, milliyetçi ve dinî gruplar gibi dört farklı grupta sınıflandırmaktadır. Misyonları, faaliyetleri, toplumsal altyapıları, organizasyon şekilleri, bütçe kaynakları bakımından farklı ve benzer yönleri olan bu aktörlerin çoğu, afet riskinin

azaltılması ve müdahale konusunda aktif rol almaktadır. Örneğin birçok dini kurum ve grubun afetzedeleri destekleme geleneği bulunabilirken, amatör radyo operatörleri bir felaketin hemen ardından önemli bir yaşam çizgisi hâline gelebilmektedir (Ozerdem ve Jacoby, 2006).

4 Eylül 2010 tarihinde Yeni Zelanda’da meydana gelen deprem sonrasında bir grup öğrenci sosyal medya aracı olan Facebook üzerinden bir gönüllülük etkinliği başlatmış ve hızla artan sayılarıyla bu gönüllüler evlerin etrafını kaplayan 65.000 ton çamuru temizlemiştir. Bugün Canterbury Gönüllü Öğrenci Ordusu adı altında faaliyet gösteren gönüllüler, 22 Şubat 2012’de gerçekleşen ve ülkede büyük yıkıma neden olan 6.3 büyüklüğündeki ikinci depremde de sosyal medya üzerinden gönüllüleri organize ederek faaliyet göstermişlerdir (Johnson, 2012). Benzer şekilde 2011 Büyük Doğu Japonya Depreminden sonra 4.500 Miyagi Eğitim Üniversitesi öğrencisi afet bölgesinde koordine olmuş; depremin büyük hasar verdiği Tohoku bölgesindeki ilk ve ortaokullarda öğrencilere destek dersleri vermişlerdir (Takashi, 2015). 2014’te ise Merkez ve Batı Afrika’da ortaya çıkan Ebola salgınında binlerce yerel ve çevrim içi gönüllü Gine, Liberya ve Sierra Leone’daki ortak müdahale çabalarını desteklemiştir. Çoğu öğretmen, öğrenci, taksi şoförü olan bu gönüllüler, hem virüse yakalananları hem de ailelerini desteklemiştir (Tikum, 2020).

COVID-19 pandemi sürecinde ise BM Çin Ortak raporunda, Çin’de sivil toplum kuruluşlarının (toplum merkezleri ve halk sağlığı merkezleri) önleme ve müdahale faaliyetlerini desteklemek için seferber edildiği rapor edilmiştir. Toplum gönüllüleri, öz-izolasyonu (self-isolation) desteklemek ve salgın nedeniyle evinden çıkamayan vatandaşlara yaşam zorlukları ile baş etmelerinde yardım etmek üzere örgütlenmiştir.

Türkiye’de “afet” ve “gönüllülük” kavramları bir arada kullanıldığında, belirli bir kuruma bağlı olmaksızın faaliyet gösteren gönüllü gruplardan, dernek ya da vakıf adı altındaki sivil toplum yapılanmalarından, belediyeler/yerel yönetimler ve en önemlisi de devletin kurumsal çatısı altında gerçekleştirilen gönüllülük faaliyetlerinden bahsedilebilir. Ülkemizde 19. yüzyıldan beri hizmet veren en köklü gönüllü kuruluş Türk Kızılayıdır. Dünyanın pek çok yerinde afet sonrası barınma ve beslenme hizmetlerinde faaliyet gösteren Türk Kızılayı, COVID-19 salgınında toplum merkezlerinde, gönüllü çalışanları ile vatandaşların maske ihtiyaçlarını karşılamak için maske üretmeye başlamış, hijyen konularında eğitimler vermiş ve 65 yaş üstü vatandaşların market ihtiyaçlarını gidermiştir (Kızılay, 2020a, 2020c). Kızılay’ın yanı sıra, 1999 Marmara Depreminde 150 gönüllüsü ile çalışarak 200’den fazla vatandaşın hayatını kurtaran ve bahsedilen depremde Türkiye’de arama-kurtarma konusuna yoğunlaşmış gönüllü dernek olan AKUT, Atina depremi başta olmak üzere Tayvan (1999), Hindistan (2001), İran (2003), Pakistan (2005), Haiti (2010) ve Nepal (2015) depremlerinde arama-kurtarma çalışmalarında uluslararası gönüllü dernek olarak yerini almıştır (AKUT, 2020).

Devletin kurumsal çatısı altında “gönüllülük” ve özellikle “afetlerde gönüllülük” noktasında ise 2009 yılında afet ve acil durumlarda yetki ve koordinasyonun tek mer-

kezden yürütülmesi amacıyla kurulan İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) bünyesinde gerçekleştirilen faaliyetlerden bahsedilebilir. AFAD, gönüllük faaliyetlerini AFAD Gönüllülük Projesi ile gerçekleştirmektedir. 2019 yılında hayata geçen projedeki gönüllü sayısının 2020 yılının Temmuz ayına geldiğinde 130 binin üzerine çıktığı ifade edilmektedir (TRT, 2020).

COVID-19 ile birlikte yine İçişleri Bakanlığı bünyesinde yeni bir gönüllülük oluşumu söz konusu olmuştur. “Vefa Sosyal Destek Grupları” olarak adlandırılan bu gönüllülük hareketi bugün tüm dünyayı etkisi altına alan ve biyolojik afet olarak nitelendirilebilecek COVID-19 virüsüne karşı devlet eliyle çok kısa bir sürede kurulmuş bir sistemdir. Valilikler ve kaymakamlıklar tarafından koordine edilen “Vefa Sosyal Destek Grupları” özellikle salgın sürecinde sokağa çıkma kısıtlaması getirilen ve risk grubu olarak ifade edilen “65 yaş ve üzeri ile kronik rahatsızlığı olan vatandaşların” ihtiyaçlarının (emekli maaşlarının çekilmesi, ilaç, gıda ve hijyen malzemesi temini vb.) karşılanmasında önemli bir görev üstlenmiştir. Vefa Sosyal Destek Grupları’nda polis, jandarma, bekçi, AFAD personeli, öğretmen, din görevlileri gibi kamu çalışanları ve çok sayıda sivil toplum kuruluşu gönüllüsü görev almıştır (İçişleri Bakanlığı, 2020a). Kaymakamlıklarca yazılan resmî yazıya istinaden İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri, okullara resmî yazı ile davet göndermiş ve gönüllü katılmak isteyen yönetici, öğretmen, hizmetli, memurların listesini alarak görevlendirmelerini başlatmıştır. Vefa Sosyal Destek gruplarında görevlendirilen kişiler için sokağa çıkma izni, araç tahsisi, güvenlik personeli desteği, öğle yemeği gibi ihtiyaçlar Kaymakamlıklarca karşılanmıştır. Sürecin başında hizmet karşılığında herhangi bir ödülün verileceği belirtilmemiş olmasına rağmen Vefa Sosyal Destek Grubu’ndaki çalışmaların başlamasından birkaç ay sonra Kaymakamların takdiriyle pek çok ilçede öğretmenlere başarı belgesi verilmiştir. İçişleri Bakanlığı resmî verilere göre, ilk kez 22 Mart 2020 tarihinde faaliyet göstermeye başlayan “Vefa Sosyal Destek Grupları” 62 günde 6.649.461 haneye ulaşmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2020a). Sokağa çıkma kısıtlaması getirilen 65 yaş ve üstü ile kronik rahatsızlığı olan vatandaşlar, İçişleri Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı tarafından oluşturulan “Vefa İletişim Uygulaması” kapsamında 112-155-156 ve diğer numaralardan yardım başvurusunda bulunmuştur. 22 Mart-13 Mayıs tarihleri arasında Vefa İletişim numaralarına toplam 7.132.453 arama gerçekleştirilmiş ve gruplar 6.649.461 65 risk altındaki vatandaşın ihtiyaçlarına yanıt vermişlerdir (İçişleri Bakanlığı, 2020b).

### Gönüllülüğü Etkileyen Değişkenler

Güdüler genellikle duygularla kaynaşmış bir takım teşvikler için çaba gösterme eğilimi olarak tanımlanabilir (McClelland, 1985). Alanyazında gönüllülük, çok çeşitli güdülerle ilişkilendirilmekte ve de tanımlanmaktadır (Okun vd., 1998). Bir grup araştırmacının, gönüllü motivasyonunu ya da güdüleri “fedakârlık” ve “özverlilik” (altruism and selflessness) teorilerine dayandırdığı görülmektedir (Phillips, 1982; Rehberg, 2005). Bang ve Ross’a (2009) göre gönüllülerin temel motivasyon kaynağı diğerlerine yardım etme isteğiyken; Clary ve diğerleri (1998) araştırmalarında, “kariyer

geliştirme”, “yeni beceriler öğrenme”, “sosyal etkileşim”, “olumsuz duygulardan kaçış”, “kişisel gelişim” ve “toplum yanlısı değerleri ifade etmek” olmak üzere, gönüllülüğü etkileyen altı çeşit güdüye ulaşmıştır. Yeung’un (2004) çalışmasında ise gönüllülüğün motivasyon faktörleri “fedakârlık” (altruism), “sosyal bağlantı/temas”, “kişisel ilgi alanları” ve “duygusal ihtiyaçlar” olarak ortaya çıkmıştır. Buradaki bazı güdüler farklı araştırmacılar tarafından da tespit edilmiştir. Buna göre gönüllüler kendilerinin veya yakın çevrelerinin doğrudan veya dolaylı olarak ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda da bu faaliyetlere katılabilmektedirler (Shibli, 1999; Silverberg vd., 1999). “Finansal beklentiler” de alan yazında gönüllülüğü etkileyen bir güdü olarak saptanmıştır (Farmer ve Fedor, 2001). Bazı araştırmalarda ise gönüllülük, serbest zaman etkinliği perspektifinden incelenmiş ve ortak üretime dair bir güdünün etkisi ortaya konmuştur (Bang ve Ross, 2009). Cnaan ve Goldberg-Glen (1991) çalışmalarında “fedakârlık” (altruism) ve “bencilik” (egoism) güdüleri arasında keskin bir ayrımın olmadığına aksine bireyin bir faaliyette yer alırken organizasyona yardım isteği ile kişisel ödül beklentisinin birlikte gönüllülüğünü güdüleyebileceği bulgusuna ulaşmışlardır. Alanyazındaki gönüllülüğü güdüleyen faktörler genel olarak şöyle özetlenebilir: a) Koruyuculuk: Topluluk ruhunu geliştirmek ve topluluk imajını güçlendirmek, diğerlerinden daha şanslı olmaktan dolayı daha az suçlu hissetme ve kendi kişisel sorunlarını ele almak (Bang ve Ross, 2009; Clary vd., 1998; Omoto vd., 2012; Williams vd., 1995); b) Dâhil olmaktan keyif alma (Andrew, 1996); c) Değerlerin ifadesi: Başkaları, toplum ve olayın başarısı, başkaları için fedakârlıkla ve insani kaygılarla ilgili değerleri ifade etme fırsatı (Bang ve Chelladurai, 2003; Clary vd., 1998); d) Vatansızlık: sevgi ve ülkeye bağlılık (Bang ve Chelladurai, 2003); e) Kendi acılarını hafifletmek (Jonas ve Morton, 2012); f) Kişilerarası temas: İnsanlarla tanışma ve etkileşimde bulunma, dostluklar kurma, önemli kişiler tarafından olumlu görülen bir faaliyette bulunma fırsatı (Bang ve Chelladurai, 2003; Clary vd., 1998; Musick ve Wilson, 2008); g) Kişisel gelişim: Yeni bakış açıları kazanmak; h) Önemli ve ihtiyaç duyulan kişi olarak hissetmek, egonun büyümesi ve gelişmesi (Bang ve Chelladurai, 2003; Clary vd., 1998; Omoto vd., 2012); ı) Kariyer: Deneyim ve kariyer ilişkileri kazanmak, yeni öğrenim deneyimleri ve kişinin bilgi, beceri ve yeteneklerini kullanma fırsatları (Bang ve Chelladurai, 2003; Clary vd., 1998); i) Kendi stresini ve yaşadığı bazı hastalıkları hafifletmek (Musick ve Wilson, 2008; Philips, 2014); j) Dış ödüller: ücretsiz üniforma, yemek, konaklama, etkinliklere giriş (Bang ve Chelladurai, 2003; Farmer ve Fedor, 2001).

Yine alanyazında aile, akran ve inanç sisteminin getirdiği bazı değerler bireyin gönüllü olup olmayacağını açıklamaktadır (Philips, 2014). Örneğin, ailenin gönüllü faaliyetlerde yer alması çoğu zaman çocuklarının da gönüllü faaliyetlere katılımını arttıran bir değişkendir. Bunun yanı sıra “dini inançlar ve ritüeller”, bireylerin gönüllü faaliyetlere katılmasını açıklayan başka bir değişken olarak tanımlanmıştır (Ruiter ve Degraaf, 2006). Dini değişkenler ile birlikte, cinsiyet ve yaş değişkenleri de gönüllülüğü etkileyen etmenler olarak sıklıkla çalışılmaktadır. Araştırmalar, kadınların erkeklere göre; gençlerin ise ileri yaş gruplarına göre daha fazla gönüllülük faaliyetlerine ka-

tıldıklarını ortaya koymuştur (Lam, 2002; Musick ve Wilson, 2008; Ruiter ve Degraaf, 2006). Alanyazında kişilik özelliklerinin de gönüllülüğü açıklamada önemli bir değişken olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre, “dışadönüklük”, “empati becerisi”, “güven” “öz-yeterlilik”, “toplum yanlısı kişilik” gibi özellikler kişinin gönüllü katılımını açıklamaktadır (Musick ve Wilson, 2008).

Alanyazında afetlerde gönüllü olan bireylerin motivasyonuna yönelik çok sayıda çalışma ile karşılaşmak mümkündür. Araştırmalarda, gönüllülerin afet sonrası çalışmalarındaki güdünün kaynağı “yardım etme isteği” olarak belirlenmiştir (Markus ve Kitayama, 2010). Ayrıca “diğer insanlarla bağlantı”, “yeterlilik” ve “özerklik” gibi güdüler de afet gönüllüleri ile yürütülen araştırmalarda erişilen güdülerdir (Ryan ve Deci, 2000). Afet sonrasında gerçekleştirilen iyileştirme faaliyetlerine yalnızca afet bölgesi dışından gelen gönüllüler katılmamaktadır; aynı zamanda afet bölgesinde afetten etkilenmiş bireyler de gönüllü faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu bakış açısıyla, COVID-19 sürecinde her birey risk altındadır ve salgından etkilenmektedir. Bu çalışmanın amacı, ülkemizde kamuda görev yapan ve biyolojik bir afet olarak kabul edilen COVID-19 salgınından herkes kadar etkilenen öğretmenlerin, Vefa Sosyal Destek Grupları’nda gönüllü olarak yer almalarının altında yatan etmenlerin araştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda “Öğretmenler neden Vefa Sosyal Destek Grupları’na katılmışlardır?” sorusuna yanıt aranacaktır.

## Yöntem

### Araştırmanın Deseni

Nitel bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada, çoklu durum çalışması (multiple case study) deseni kullanılmıştır. Durum çalışmaları, sosyal bir fenomeni ve bu fenomenin farklı boyutlarının doğal sürecinde çalışılmasında etkili bir yöntemdir (Creswell, 1998). Bu çalışmada, “öğretmenlerin Vefa Sosyal Destek Grupları’nda görev alması” durumu incelenmektedir. Araştırmanın amacı, öğretmenlerin Vefa Sosyal Destek Grupları’nda çalışmalarının altında yatan sebepleri ve motivasyon kaynaklarını ortaya çıkarmaktır. Desen seçiminin araştırma fenomeni ile ilgili bağlamsal koşulların ortaya çıkarılmasını kolaylaştırması gerekir. Çoklu durum deseninin bu amaca hizmet ettiği düşünülmektedir. Yin (1984) durum çalışmalarının hem tekil hem de çoklu durumları içerebileceğini belirtmiştir. Çoklu durum çalışması, duruma özgü bulguların yanı sıra durumlar arasındaki çapraz örüntülerin de ortaya çıkarılmasına yardımcı olmaktadır. Bu araştırma ile farklı il ve ilçelere bağlı Vefa Sosyal Destek Grupları tarafından koordine edilen öğretmenlerin deneyimleri, çoklu durum olarak analiz edilmiştir.

### Durumlar: Vefa Sosyal Destek Grubuna Katılan Öğretmenler

Bu çalışmada incelenen durumlar, okullarında görev yapan ve COVID-19 salgını sürecinde Vefa gönüllüsü olarak çalışan öğretmenlerdir. Öğretmenler seçilirken amaçlı

örnekleme yöntemlerinden biri olan kartopu örnekleme seçilmiştir. Buna göre, öncelikle Okul Tabanlı Afet Eğitimi projesinde gönüllü olarak etkin çalışmalarda bulunan iki formatöre ulaşılmıştır. Vefa Destek Grubu faaliyetlerine destek verdiği bilinen bu öğretmenlerden Vefa Sosyal Destek Grupları'nda gönüllü olarak etkin bir şekilde çalıştığını bildikleri birer meslektaşını önermeleri istenmiştir. Daha sonra ulaşılan öğretmenlerden de görüşme sonunda birer öğretmen önermeleri istenerek data doyumuna erişene dek prosedür devam ettirilmiştir. Kartopu örnekleme, daha zengin ve derinlemesine bilgi alınmasını gerektiren, kimi zaman çok da görünür olamamış popülasyonlar için tercih edilmektedir (Bieranacki ve Waldorf, 1981; Noy, 2008). Bu çalışmada da henüz alanyazında görünür hâle gelmemiş, salgın döneminde toplumun çoğunluğu evinde kalmayı tercih ederken, virüs bulaşması riskine rağmen gönüllü toplum hizmeti yapan öğretmenlerin durumunun ortaya çıkarılması amacıyla kartopu örnekleme yönteminin kullanılması daha uygun görülmüştür. Kartopu örnekleme yolu ile araştırmaya katılabilecek diğer potansiyel veri kaynaklarını aday gösteren bir birincil veri kaynağı vardır. Bu çalışmada birincil veri kaynağı araştırmacılar tarafından gönüllü faaliyetlere katıldığı bilinen Ankara'da görev yapan Ö1'dir. Ö1, daha önce bu konuda doğrudan öne çıkmamış bir gruba ulaşma konusunda araştırmacılara destek olarak Ö2'yi önermiştir. Örnekleme prosedürü bu şekilde her görüşme sonunda başka bir katılımcının önerilmesiyle devam etmiştir. Katılımcıların referansları etkili bir örnekleme yöntemine dönüşen bu strateji ile daha önce sıklıkla çalışılmamış bir örnekleme derinlemesine veriye ulaşılmaya çalışılmıştır. Tablo 1'de çalışmaya katılan öğretmenlerin farklı özellikleri özetlenmektedir.

Tablo 1

*Öğretmenlerin Demografik Bilgileri ve Gönüllülük Durumları*

<i>Öğretmen</i>	<i>İl</i>	<i>Deneyim (Yıl)</i>	<i>Kademe</i>	<i>Branş</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Geçmiş Gönüllülük Faaliyeti</i>
Ö1	Ankara	21	İlkokul	Sınıf	Erkek	Evet
Ö2	Ankara	8	İlkokul	Sınıf	Kadın	Evet
Ö3	Ankara	19	İlkokul	Teknoloji Tasarım	Kadın	Evet
Ö4	Ankara	32	Lise	İngilizce	Kadın	Evet
Ö5	Ankara	28	İlkokul	Okul Öncesi	Kadın	Evet
Ö6	İstanbul	5	Ortaokul	Zihinsel Engelliler	Erkek	Evet
Ö7	İstanbul	16	Lise	Türk Dili ve Edebiyatı	Erkek	Hayır
Ö8	İstanbul	26	Lise	Eğitim Bilimleri	Erkek	Hayır
Ö9	Malatya	11	Ortaokul	Beden Eğitimi	Erkek	Evet
Ö10	Malatya	17	Lise	Türk Dili ve Edebiyatı	Erkek	Evet
Ö11	Malatya	12	İlkokul	Sınıf	Kadın	Evet

Katılımcılardan altısı erkek, beşi kadındır. Bunlardan dördü okul müdürü, üçü müdür yardımcısı olmak üzere idari görevlere sahip olanların sayısı yedidir. Katılımcıların öğretmenlik meslek yılları beş ile 32 yıl arasında farklılık göstermektedir. Katılımcılardan okul müdürleri yüksek lisans mezunu iken, diğer yedi katılımcı lisans mezunudur.



Katılımcılar Vefa Sosyal Destek Grupları'nda çalıştıkları süre boyunca, sokağa çıkma izin taleplerini karşılama (evrak vb. hazırlama), telefon yolu ile gelen talepleri organize etme, alışveriş ihtiyaçlarını giderme, emekli maaşlarının bankadan alımı ve dağıtımını gibi görevlerde bulduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazıları, zaman zaman farklı taleplerde bulunan 65 yaş üstü vatandaşların da gereksinimlerini karşılamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin, bir 65 yaş üstü vatandaşın sohbet etme ihtiyacını dile getirerek gönüllü öğretmen ile birlikte bir süre zaman geçirmek istemesi gibi ihtiyaçlar söz konusu olmuştur.

### **Veri Toplama**

Verinin toplanmasında araştırmacılar tarafından öğretmenlere yönelik olarak hazırlanan bir görüşme formu kullanılmıştır. Formu geliştirildikten sonra iki uzmanın görüşlerine sunularak taslak form üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Geniş bir soru havuzu şeklinde hazırlanan formdan birbirini tekrar ettiği düşünülen sorular çıkarılmıştır. 11 soru içeren form; demografik bilgiler ve salgın sürecinde gönüllülük alt başlıklarından oluşmaktadır. Katılımcılara "Daha önce herhangi bir gönüllülük gerektiren sosyal sorumluluk projesinde yer aldınız mı?" "COVID-19 salgını döneminde ne tür topluma hizmet faaliyetleri gerçekleştirdiniz?" "Bu faaliyetleri yapmaya nasıl karar verdiniz?" gibi sorular yöneltilmiştir. Görüşmeler 2020 yılının Ağustos ayında, yüz yüze veya uzaktan telekonferans yolu ile yapılmıştır. Veri, veri toplayıcıdan kaynaklanabilecek ön yargı ve veri kaybını önlemek amacıyla tek bir araştırmacı tarafından toplanmış ve kaydedilmiştir.

### **Veri Analizi**

Görüşme yoluyla toplanan verinin analizinde betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemde veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada, veri öncelikle sözcük sözcük çözümlenmiş; ardından kayıtların tekrar dinlenmesiyle çözümlenmeler hatalardan arındırılmıştır. Alanyazına göre hazırlanan kod ve temalara göre veri, öncelikle her iki araştırmacı tarafından kodlanmıştır (iki görüşme). Kodlayıcılar arası güvenilirlik oranı %79 olarak hesaplanmıştır. Kodlayıcılar farklı kodlanmış bölümler üzerinde birlikte çalışmış; tüm kodlar üzerinde ortak görüşe varıldıktan sonra veri, her iki araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Kodlayıcılar arası güvenilirlik oranı bu kez %93 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular raporlanırken veriden doğrudan alıntılar ile örnekendirme yapılmış; her bir katılımcıya bir numara atanarak, bu numaralara atıfların sonunda yer verilmiştir.

### **Geçerlilik ve Güvenirlik**

Çalışmanın inandırıcılığının, aktarılabilirliğinin, tutarlılığının ve teyit edilebilirliğinin artırılması amacıyla Lincoln ve Guba'nın (1985) çizdiği çerçevede bir dizi önlemler alınmıştır. Öncelikle, araştırmanın inandırıcılığının artırılabilmesi amacıyla;

görüşme formları hazırlanırken uzman görüşüne başvurulmuş, ses kayıtlarının çözümü yapıldıktan sonra tekrar dinlenerek hatalardan arındırılması sağlanmıştır. Zengin ve sağlıklı bir verinin toplanmasında veri toplayandan kaynaklı ön yargının en aza indirilmesi amacıyla görüşme formunda yer alan sorulara sadık kalınmış, katılımcıların soruları yanıtlamasına müdahale edilmemiş ve düşüncelerini en uygun şekilde ifade edebilmesi için düşünme ve yanıtlama için yeterli süre tanınmış, verdiği yanıtlara araştırmacı tarafından yorum yapılmamıştır. Aktarılabiliirliğin sağlanmasında doğrudan deneyim sahibi tanıklardan veri toplanmış ve verilerin erişilebilir olması amacıyla öznel yorumlar katılmadan, zengin açıklamalar, alıntılar ve tanımlamalara yer vermeye çalışılmıştır. Tutarlılığın sağlanmasında iki görüşme verisi her iki araştırmacı tarafından da kodlanmış ve kodlayıcılar arası uyum yüzdesi hesaplanmıştır. Kodlayıcılar, farklı kodlanan bölümleri birlikte değerlendirmişler, üzerinde tartışmış ve bir ortak karara varmışlardır. Son olarak, araştırmanın teyit edilebilirliğini sağlamak için çalışma sürecinde elde edilen veriler ve verilerden elde edilen kod ve temalar araştırmacılar tarafından ihtiyaç duyulduğunda incelenmek üzere saklanmaktadır.

### **Bulgular**

Araştırma verilerinden elde edilen bulgular, içsel motivasyon ve kişisel özellikler temaları altında toplanmıştır. Bu temalara ait kodlar Tablo 2’de özetlenmektedir. Bulgular, sunulurken katılımcıların görüşleri ile desteklenmektedir. Görüşlerin hangi katılımcıya ait olduğu ifade edilirken “Ö” harfi ve bir numara ile sembolize edilmektedir.

Tablo 2

*Veri Analizinde Kullanılan Tema ve Kod Listesi*

<i>Temalar</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Katılımcılar</i>
İçsel motivasyon	Diğerlerine yardım etme isteği (Bang ve Ross, 2009; Markus ve Kitayama, 2010; Omoto vd., 2012).	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11
	Vatanseverlik: Sevgi ve ülkeye bağlılık (Bang ve Chelladurai, 2003)	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö10
	Toplum yanlısı değerler (Bang ve Chelladurai, 2003; Clary vd., 1998; Phillips, 2004)	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö9
	Topluluk ruhunu geliştirmek ve topluluk imajını güçlendirmek, başkalarına örnek olmak (Bang ve Ross, 2009; Clary vd., 1998; Williams vd., 1995)	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö7, Ö9
	Suçluluk duygusunu ve korkularını bastırmak, diğerlerinden daha şanslı olmaktan dolayı daha az suçlu hissetme (Clary vd., 1998; Omoto vd., 2012)	Ö4
	Yaşadığı bazı hastalıkları/sorunları/acıları hafifletmek (Philips, 2014; Musick ve Wilson, 2008; Omoto vd., 2012)	Ö6
	Kariyer geliştirme, yeni beceriler öğrenme, becerilerini kullanma fırsatı (Bang ve Ross, 2009; Clary vd., 1998; Omoto vd., 2012)	Ö1, Ö6
	Kişisel gelişim, yeni bakış açıları kazanmak (Bang ve Chelladurai, 2003; Clary vd., 1998)	Ö2, Ö3, Ö5
	Sosyal etkileşim, bağlantı, kişilerarası temas (Clary vd., 1998; Musick ve Wilson, 2008; Ryan ve Deci, 2000; Yeung, 2004)	Ö1, Ö6
	Duygusal ihtiyaçlar, olumsuz duygulardan kaçış, stresini azaltma (Clary vd., 1998; Musick ve Wilson, 2008; Omoto vd., 201; Philips, 2014; Yeung, 2004)	Ö3, Ö6
Dahil olmaktan keyif alma (Andrew, 1996)	Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö9	
Dışsal motivasyon	Finansal beklentiler, ödül, terfi (Bang ve Chelladurai, 2003; Farmer ve Fedor, 2001)	-
Kişisel özellikler	Cinsiyet (Lam, 2002; Musick ve Wilson, 2008; Ruiter ve Degraaf, 2006)	-
	Yaş (Lam, 2002; Musick ve Wilson, 2008; Ruiter ve Degraaf, 2006)	-
	Dini inançlar, gelenek, görenekler (Lam, 2002; Musick ve Wilson, 2008; Ruiter ve Degraaf, 2006)	Ö4, Ö8, Ö10
	İlgi alanları (Shibli, 1999; Silverberg vd., 1999; Yeung, 2004)	Ö4, Ö6
	Kişilik özellikleri (Lam, 2002; Musick ve Wilson, 2008; Ruiter ve Degraaf, 2006)	-

Tablo 2'ye göre, katılımcılardan Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö7, Ö9 ve Ö11'e ait verilerde içsel motivasyon teması gözlenirken; Ö4, Ö6, Ö8 ve Ö10'a ait veriler ise hem içsel motivasyon hem de kişisel bazı özelliklerin, afet döneminde başkalarına destek olma konusunda gönüllülük çalışmalarına katılımı etkilediğini göstermektedir. Bulgular, aşağıda iki başlık altında detaylı sunulmaktadır.

### Gönüllü Faaliyetlere Katılımda İçsel Motivasyon Kaynakları

İçsel motivasyon teması altında en sık gözlemlenen kodun “diğerlerine yardım etme isteği” ( $f=9$ ) olduğu görülmüştür. Buna göre katılımcıların tamamına yakını, pandemi sürecinde evlerinden çıkamayan insanlara yardım etme isteklerinden dolayı Vefa Sosyal Destek Grupları’na katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu görüşler şöyle çeşitlendirilmiştir: “İnsanlara faydalı olmak, benim çalıştığım yer gibi dezavantajlı yaşlı amca ve teyzelerimize yardımcı olabilmek ya da işte engelli vatandaşlarımıza, kronik hastalara... Duyarsız kalamazdım.” (Ö11).

Küçük de bir şey olsa birini de mutlu etseniz, birinin, bir kişinin de ihtiyacını karşılasanız, denizyıldızı hikâyesi... Bir kişinin hayatını kurtarmış oluyorsunuz. Bir yıldızın hayatını kurtarmış oluyorsunuz. Yani bir kişinin ihtiyacını karşılamak ya da bir güzel sözünü duymak çok bambaşka bir şey. Kendimi çok iyi hissettiriyor bu bana (Ö3).

Ö6 yardım etme isteğini anlatırken başkalarını korumak için kendi çabası ile önlem aldığından da bahsetmiştir: “Ben çok genç yaşta öğretmen oldum. 93’lüyüm aslında. COVID’in benim için risk oluşturmadığını biliyordum. İnsanlara yardımcı olmak istedim. Önce gidip test oldum. Bu da official [resmî] değil yani, kendi kararım.”

Katılımcılardan Ö2 kendi ailesini ve ailesindeki risk altındaki bireyleri düşünerek empati kurmuş ve insanlara yardım etme duygusunun daha da güçlendiğini şöyle ifade etmiştir:

Şimdi şöyle, normalde biliyorsunuz, bayağı ciddi bir sıkıntı var. Hani insanlar ürkmüş evinde oturuyor. Kimse dışarıya çıkmak istemiyor veya çıksa tedirgin. Ben açıkçası şöyle düşündüm. Dedim ki hani ortada bir şey var, bir şey yapılması lazım. Ben de bu, yani taşın altına elini koyma diyorlar ya, hani benim de buraya elimi koymam lazımdı. Bir faydam olsun ve de şimdi insanlara da bir katkı olsun. ... Yani açıkçası ilk hedefim gerçekten faydalı olmaktı ve de hani bir şey yapılmalı ben yapmalıyım bu niyetle. İkinci şeyim de şu, başladıktan sonra yani şunu da çok hissettim şimdi benim annem babam yaşlı büyük, kayınvalidem, kayınpederim de büyük. Oraya her gittiğimde şöyle dedim: Ya bak evet, ben burada insanlara hani bir şekilde yardımcı oluyorum. Samsun’da da “Vefa” var. Oradaki arkadaşlarımız da onlara yardımcı olur. Yani herkesin bir yardıma ihtiyacı var. İşte birilerinin bunu yapması lazım, yani biz yapmalıyız diye açıkçası benim ilk hareket noktam o (Ö2).

Bulgulara göre, katılımcıların gönüllü faaliyetlere katılmasında “toplum yanlısı değerler” ( $f=7$ ), “vatanseverlik, ülkeye bağlılık” ( $f=6$ ), “topluluk ruhunu geliştirmek, topluluk imajını güçlendirmek ve örnek olmak” ( $f=6$ ) ve gönüllü faaliyetlere “dâhil olmaktan keyif alma” ( $f=5$ ) kodlarının etkisi büyüktür.

Vatanseverlik motivasyonu ile Vefa Sosyal Destek Grupları'na katıldıklarını ifade eden öğretmenler, aldıkları maaşın hakkını vermek için de bu çalışmalara katılmak istediklerini; devletin yeniden çağırması durumunda tekrar bu çalışmalara gönüllü katılacaklarını da ifade etmişlerdir:

Vallahi ben milliyetçi yapıya sahip bir insanım. Yani Devletimin ne zaman bir şeye ihtiyaç oldu, bana muhtaç etti; Allah etmesin bana bile muhtaç etmesin. Ancak bana ihtiyaç duyulduğu zaman ben evimde yan gelip yatacak bir yüreğe sahip bir insan değilim. Devlet ihtiyaç duymuşsa, gönüllü olarak da çağırılmışsa ben koşu koşu giderim (Ö10).

Hani çalışmak adına, okula gitmek adına bir faydamız olmadı bu süreçte. Hani maaş aldık. Devlet bize ders paramızı kesinlikle son kuruşuna kadar verdi, asla kesmedi. Onu hak etmek bir bağlamda da çalışmamdaki sebeplerden birisi (Ö5).

Ben bu topraklarda doğdum. Ne bileyim burada eğitildik, buranın değerleri ile büyüdük. Geriye bizim de büyüklerimize, küçüklerimize, ihtiyacı olan herkese vermemiz gereken bir şeyler var. Öyle boş boş gelip gitmek değil (Ö3).

Devletimiz güçlü bir devlet. Allah bunları yaşatmasın kimseye ama birileri mutlaka çıkacak. İstiklal Harbi'nde de çağırdıklarında birileri çıktı. Adına Kuva-i Milliye dediler, değil mi? Bu devletin vefalı insanları tükenmez. Yapacağız (Ö10).

Sahip oldukları toplum yanlısı değerler ( $f=7$ ) ile topluluk ruhunun güçlendirilmesi, toplum olma bilinci ve diğerlerine örnek olma ( $f=6$ ) motivasyonları öğretmenleri Vefa Sosyal Destek Grupları'na katılma konusunda güdülemektedir. Katılımcılardan Ö2 Vefa Sosyal Destek Grubu'na katılmasını şöyle açıklamaktadır:

Öğretmenlik kutsal bir meslek. Örnek olabilirsin, kişiliğinle, karakterinle çocuklarda iz bırakabilirsin. Öyle olsun istiyorum. Yani açıkçası iyi bir insan olup; örnek olabilmek, çocukların üzerinde etkin olmak. Bunları o yüzden yapmak istiyorum. Gidiyorum katılıyorum. Onlar da böyle güzel şeyler düşünsünler diye tercih ediyorum.

Ö2 öğretmenlik mesleği özelinde görüşünü ifade ederken Ö9, konuyu daha genel ele alarak örnek olmak istemesini şu şekilde ifade etmektedir:

Çünkü toplumda bu tür faaliyetlerin, bu tür yardımların eksik olduğunu gördük. Bizler de buna katkı olsun diye, toplumda insanların görmesi amaçlı, hani diğer insanları da teşvik amaçlı bu işe girdik. Yardım ettik ve bizimle beraber başka insanları da dâhil edip sosyal sorumluluğu insanlara öğretmeye çalıştık.

Yine bu tür gönüllü faaliyetlerin içerisinde dâhil olmaktan keyif aldığını belirten Ö6, bunu mesai saatleri dışında da insanların taleplerini karşılayarak örneklendirmektedir:

Resmî olarak kaymakamlığa bağlı şekilde 65 yaş üstü sakinlerin maaşlarını ya da ihtiyaçları olan paraları kendilerinden dilekçe alıp, ondan sonra çekip, imza karşılığında kendilerine teslim ediyordum. Ama kayıt dışı olarak da -benim telefonumu [numarasını] alıyorlardı- işte başka ihtiyaçları olduğunda da ekmek, yumurta ya da kedi maması... Bu tür şeyleri de ben kayıt dışı hallediyordum.

Bulgulara göre “kişisel gelişim” ( $f=3$ ), “kariyer geliştirme, yeni beceriler öğrenme” ( $f=2$ ), “duygusal ihtiyaçlar, olumsuz duygulardan kaçış, stresini azaltma” ( $f=2$ ), “suçluluk duygusunu ve korkularını bastırmak, diğerlerinden şanslı olmaktan dolayı daha az suçlu hissetme” ( $f=1$ ) ve “sosyal etkileşim, bağlantı ve kişilerarası temas” ( $f=1$ ) daha seyrek olarak gözlemlenen kodlar arasındadır.

Ö5 bu tür faaliyetlere neden katıldığını öğretmenin kişisel gelişimi açısından açıklamaktadır: “Kendimi geliştirmek için tabi ki. Yani biliyorsunuz hiçbir şey durağan değil. Öyle de öğretmenlik olmuyor. Kendinizi geliştirmezseniz, zamana uymazsanız, yani bir şeyler geri kalıyor.”

Ö3 ve Ö6 Vefa Sosyal Destek Grupları'na katıldıkları süreçte evde kalmaları durumunda hissedebilecekleri bazı olumsuz duygulardan uzaklaştıklarını ve bazı konulardaki kaygı durumlarının azaldığını ifade etmişlerdir: “Ben kendimi atıl hissetmek hiç istemiyorum. Hiç öyle olmadım, öyle bir duygu içine girmek istemiyorum.” (Ö3). “Çok iyi hissediyorum. Onu yapmasaydım daha çok kaygı yaşayacaktım.” (Ö6). Ö4 diğerlerinden daha şanslı olduğunu ifade ederek bu sebeple daha fazla insana destek olmaya çalıştığını da belirtmiştir:

Ben TED Ankara Koleji mezunuyum. Hayatta hiç sıkıntı çekmedim babam sayesinde, rahmetli avukattı. Bir sıkıntı çekmediğim için de 8 senedir projeler yapıyorum. Örneğin, genelde ekonomik durumu düşük meslek lisesi öğrencilerinin de Avrupa kültürü görmesi açısından öğrencilerimi [Proje ile] Avrupa'ya götürüyorum.

“Yaşadığı bazı hastalıkları/sorunları/acıları hafifletmek” kodu Ö6 ile yapılan görüşmede gözlenmiştir. Buna göre Ö6 Vefa Sosyal Destek Grubu'nda çalışmasının kendi var olan kaygılarından uzaklaşmasına katkı sağlayacağını düşündüğü için bu gönüllülük faaliyetinde yer aldığını şu şekilde ifade etmektedir:

Biraz açık anlatayım o zaman. Benim bir anksiyetem var. Hem de üst düzeyde. Daha önce de bu anksiyeteye başa çıkmakla alakalı hep kendimi eğitecek eğitimler aldım. COVID hem yaşı büyük insanlar için hem de benim için büyük

bir tehdit ve kaygı nedeniydi. Zihinsel engelliler öğretmeniyim. Bizim online ders yapmak gibi bir şansımız olmuyor. Şöyle ki aileler durumu olmayan aileler olduğu için evde ne internet ne bilgisayar olmuyor. E ben bir gün içerik hazırlasam bile geri kalan altı gün boş kalıyordu. Boş durmak istemedim. Böyle stresli bir dönemde, stresle başa çıkmanın hareket etmek, iyilik yapmak olduğunu, biraz da görev gibi hissettim.

### **Gönüllü Faaliyetlere Katılımda Kişisel Özellikler**

Kişisel özellikler teması altında iki kod gözlenmiştir. Bunların gözlenme sıklığı içsel motivasyon temasında gözlenen kodlara göre oldukça düşüktür. Bulgulara göre öğretmenlerin Vefa Sosyal Destek Grupları'na katılmasında "dini inançlar, gelenek ve görenekler" ( $f=3$ ) ve "kişisel özellikler" ( $f=2$ ) etkili kodlardır.

Ö8 ve Ö10 dini inançların, gelenek ve göreneklerin ve büyütülme şeklinin yardım etme isteği ve alışkanlığı oluşturduğunu ifade etmektedir

Şundan dolayı: Rahmetli annem babam çok yaşlı insanlardı. Ben evin en küçüğüydüm. Bir de yaşadığım mahallede insanların yaş ortalaması bayağı bir yüksekti. Çocukluğumuzdan beri büyüklerimize hep yardım ederek büyüdük. O terbiyeyi aldık. Bu süreç başlayınca da tamamen inancımız ve insani boyut gereği onlara yardım etme isteği doğdu içimizde (Ö8).

Benzer şekilde Ö4 yaşlı ve engellilerle empati kurarak yardım etme isteğini belirtilirken buna inancının etkisini şu şekilde dile getirmektedir:

"Ben yaşlandığımda acaba benim de elimden tutacak biri olacak mı?" diye şimdiden yaşlılara hizmet etmek istiyorum veya engellilere. Her an engelliyiz. O duruma düşmeden, yaşlanmadan veya engelli olmadan ben birilerine hizmet etmeliyim ki, Allah'ım görsün, çok zor durumda bırakmasın beni.

İlgi alanları da gözlemlenen bulgular arasındadır. Ö4 branşının/yan dalının Vefa Sosyal Destek çalışmalarına etkisi olduğunu şu şekilde ifade etmektedir; "Aynı zamanda Türkiye Engelliler Federasyonu üyesiyim çünkü işaret dili öğretmeniyim." Yine aynı şekilde Ö6 da, branşının özel eğitim olmasından dolayı Vefa Sosyal Destek Grubu'nda olmayı tercih etmiş olabileceğini belirtirken aynı zamanda merak ve temas kurma isteğinin de kendisini Vefa Sosyal Destek Grupları'nda çalışmaya iten bir kişilik özelliği olduğunu ifade etmektedir.

### **Tartışma ve Sonuç**

Bu çalışmada COVID-19 ile mücadele önlemleri doğrultusunda, ülke genelinde uygulanan sokağa çıkma kısıtlamalarında, kısıtlama getirilen 65 yaş ve üstü ile kronik

rahatsızlığı bulunan bireylerin gereksinimlerinin karşılanması amacıyla kurulan Vefa Sosyal Destek Grupları'nda gönüllü olarak görev alan öğretmenlerin toplum için çalışmak konusunda motivasyonlarının nedenlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Bulgular, mevcut literatürden elde edilen tema ve kodlar ile karşılaştırıldığında içsel motivasyon teması altında tüm kodların alanyazınla paralel olduğu; dışsal motivasyon teması altında herhangi bir kodun ortaya çıkmadığı; ve son tema altında (kişisel özellikler) alanyazında yer alan "dini inançlar" ve "kişisel ilgi alanları" kodlarının bu örnekte de gözlemlendiği; ancak cinsiyete ve yaşa bağlı bir kodun ortaya çıkmadığı gözlemlenmiştir. Gözlenmeyen kodlar ve temaların örnekleme seçimiyle ilgili olduğu savunulabilir. Alanyazındaki pek çok çalışma genel olarak toplum hizmetinde bulunan bireylerle yürütülen araştırmalardır. Bu çalışmada, kartopu örnekleme yolu ile Vefa Sosyal Destek Grupları'na gönüllü katıldığı bilinen kişilerle ulaşılmıştır. Kendi isteğiyle böyle bir afet döneminde toplum hizmetinde bulunan bireylerin motivasyon kaynaklarının daha çok içsel temada olması beklenen bir durumdur. Çünkü gönüllülük faaliyetine isteyerek katılma durumu çoğunlukla içsel motivasyon ile açıklanmaktadır. Bu çalışmanın gönüllülük alanyazınındaki diğer çalışmalardan farklı olarak pandemi sırasında yani kendi sağlığı da risk altındayken gönüllü çalışmalara katılmış olan öğretmenlerle yürütülmüştür. Bu açıdan bakıldığında da bulguların içsel motivasyon teması etrafında çıkması beklenen diğer bir durumdur. Alanyazına göre içsel bir şekilde motive olan bireyler, daha sistematik düşünmekte, daha yaratıcı çözümler üretmekte, zorluklar karşısında daha fazla direnmekte ve deneyimlerinden yararlanmaktadır (Ryan ve Deci, 2000). Afetlerde, toplum hizmetine içsel motivasyon ile gönüllü katılan bireylerin, afet bölgesinde grupla birlikte çalışmada daha uyumlu oldukları ve yaratıcı fikirler ve projeler ürettikleri, böylece afetten etkilenen kişilere daha fazla destek sağladıkları bilinmektedir (Oie, 2017). Bu bağlamda, öğretmenlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarında içsel olarak motive olmalarını sağlayacak politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Araştırmalar, gönüllülük motivasyonunun gönüllünün tatmin düzeyi ile pozitif yönlü bir ilişkisi olduğunu göstermektedir (Farrell vd., 1998). Bu nedenle, gelecekte yaşanacak muhtemel afetlerin risklerini azaltmada ve afet sonrası iyileşmede gönüllülerin katılımının kazanılmasında bu tür faaliyetlerin uzun dönemli sürdürülebilir projeler şeklinde yapılandırılması, sistematik ve şeffaf yönetim süreçleri ile gönüllüler için keyifli bir yaşam rutini hâline getirilmesi ve faaliyetlerin bireyler için bir zorunluluk haline getirilmemesi önemlidir (Snyder ve Omoto, 2008).

Araştırma bulgularına göre, gönüllülerin temel motivasyonu her ne kadar "diğerlerine yardım etme isteği" olsa da gönüllüleri anlamada ve onları etkili gönüllülük faaliyet yönetimi için yönlendirmede ortaya çıkan diğer güdülerin varlığı da göz ardı edilmemelidir. Örneğin, bulgularda ortaya çıkan "toplum yanlısı değerlere sahip olmak", "vatanseverlik", "ülkeye bağlılık", "topluluk ruhunu güçlendirme isteği" ve "rol model olma isteği" gibi güdülerin nasıl geliştirilebileceği tartışılmalıdır. "Toplum yanlısı değerlerin", "vatanseverlik", "ülkeye aidiyet", "insanlık yararına çalışma",



“örnek olma”, “yardımseverlik” gibi değerlerin aslında çok küçük yaşlarda kazanıldığı ve okul yaşantısının değerler sisteminin geliştirilmesinde büyük bir öneme sahip olduğu alanyazında sıklıkla çalışılmıştır (Halstead, 1996; Solomon vd., 2001). Küçük çocuklarda değerler sisteminin gelişmesinde üç yoldan bahsedilmektedir. Bunlar: (1) Ödül ve ceza ile yetiştikten çocuğa aktarım (Durkheim, 1961); (2) Demokratik okul kültürü, katılımcı tartışmalar (deliberative pedagogy) ve karar alma süreçlerine aktif katılım ile değerler sisteminin çocuk tarafından yapılandırılması (Dewey, 1916; Nucci, 2006; Solomon vd., 2001); (3) Örtük program yolu ile değerlerin edinilmesi (Bernstein, 2000; Giroux ve Penna, 1983; Halstead, 1996) şeklinde sıralanabilir. Modern eğitim anlayışı çerçevesinde, son iki yol tercih edilerek çocuklarda bu değerlerin geliştirilmesine katkıda bulunacak yöntemler üzerinde tartışılmalıdır. Bu tartışmaların odağında, temel olarak disiplinlerarası bir yaklaşımla çocuğun içinde bulunduğu küçük çevreden yani yerelden küresele doğru bir anlayışla, toplumsal sorunlara çözüm üretmek amaçlı yapılandırılmış, toplum hizmeti deneyimini içeren proje tabanlı öğrenme ortamları geliştirilmelidir.

Bilişsel gelişim ve ahlâk gelişimi konusunda belirli düzeye ulaşmış bireylerde bu değerlerin nasıl geliştirileceği de öğretmen eğitimcileri tarafından özellikle son yıllarda sorgulanan konulardan biridir (Bringle vd., 2013; Gökmenoğlu, 2017; Mooney ve Edwards, 2001). Araştırmalar, üniversite öğrencilerinin kendi yerel çevrelerinde aktif katılım gösterdikleri toplum hizmeti projeleri ile sivil katılımı öğrendiklerini, toplum odaklı fikirler geliştirdiklerini, topluma aidiyetlerinin arttığını ve sosyal sorunları çözmeye kendi aktif yurttaşlık görevlerini anladıklarını göstermektedir (Furco ve Root, 2010; McKibben, 2007). Çünkü topluma hizmet öğrenmeleri, hem öğrenci gelişimini hem de kamu yararını arttıran güçlü toplum-odaklı pedagojilerden birisidir (Bandy, 2016). Bu çalışmanın bulgularıyla paralel olarak, alanyazın topluma ait hissetme, toplum yanlısı çalışmak için motive olma konusunda öğretmen adaylarının önceden bu tür deneyimleri yaşamamasının etkili olduğunu göstermektedir. Bu tür deneyimler yoluyla öğretmen adayları kendi ön yargılarından kurtulup hizmet ettikleri toplumun veya topluluğun geleneklerini, göreneklerini ve kültürünü daha iyi anlayabilmektedirler (Anderson ve Ericson, 2003; Sleeter, 2008). Bu anlamda, öğretmen adaylarının sosyal farkındalığının artması, toplum yanlısı değerler kazanması ve etik değerler sistemi oluşturulmasında, öğretmen eğitimi içeriklerinin ve uygulamalarının üniversite yerleşkesinin dışına taşınması ve deneyimsel öğrenme yaklaşımıyla toplumla iç içe bir pedagojik anlayışın benimsenmesi önerilmektedir (Cho, 2006). Bu eğitim anlayışı ile yetişen öğretmen adaylarının gelecekte yüksek ahlaki standartlara sahip aktif yurttaşlar yetiştirdiği de alanyazındaki bulgular arasındadır. Ayrıca araştırmalar, iyi organize edilmiş, proje tabanlı sosyal sorumluluk çalışmalarının, öğretmen adaylarının sahip oldukları kültürel ön yargıları yıktığını ve bununla kalmayıp adayların ön yargı ile yaklaştıkları topluma karşı aidiyet duyguları beslemeye başladığını göstermektedir (Gökmenoğlu, 2017). Özetle, toplum yanlısı değerlere sahip olmak, vatanseverlik, örnek olma isteği gibi güdüler, bireyleri toplum hizmetinde bulunmaya güdülerken;

toplum hizmetinde bulunma da genel anlamda bireylerin kimlik duygusu geliştirmesini, sosyal tanınırlık kazanmasını, aktif yurttaşlık bilincini ve sivil katılımını arttırmaktadır (Pritchard ve Whitehead, 2004; Rocheleau, 2004; Speck ve Hoppe, 2004; Waterman, 1997).

Afetlerde toplumsal güç birliğinin sağlanmasında gönüllülerin katkısı çok önemlidir. Çünkü afet risklerinin azaltılması, afet sonrası müdahale ve iyileştirme çalışmaları, hükümetlerin tek başına yürütebileceği bir süreç değildir. Devlet kurumları, ancak yerel yönetimler, gruplar ve gönüllülerin katılımı ile yerel ihtiyaçları daha iyi anlayabilir ve doğrudan ihtiyaçlara yönelik çözümler geliştirebilirler (Cantekin, 2013). Sosyal psikoloji ve kişilik teorisyenleri, bireyin toplum yanlısı davranış anlayışının geliştirilmesinde, kişilik özelliklerinin gönüllülüğe yönelik güdüler ile etkileşiminin incelenmesi gerektiğini de öne sürmektedirler (Carlo vd., 2005). Bu çalışmada, bireylerin kişilik özelliklerinin incelenmemiş olması bulguların tartışmasına sınırlılık getirmektedir. Araştırmada, daha çok güdülerin ortaya çıkarılması amaçlanmış olsa da güdülerin kişilik özelliklerinden bağımsız olarak gönüllülüğe yönelik toplum yanlısı davranışları etkilediğini düşünmek eksik bir yargı olur. Alanyazında sıklıkla “dışadönüklük”, “empati becerisi”, “güvenirlilik”, “özyeterlilik”, “toplum yanlısı kişilik” ve “ırk” gibi özellikler de kişinin gönüllüğünü belirleyen değişkenler olarak ortaya çıkmaktadır (Lam, 2002; Musick ve Wilson, 2008; Ruiter ve Degraaf, 2006). İleri araştırmalar ile çeşitli nitel ve nicel ölçme araçları kullanılarak gönüllülük faaliyetleri gösteren öğretmenlerin temel kişilik özelliklerine ve bu özellikler ile sahip oldukları güdüler arasındaki ilişkilerin incelenmesi, alanyazına gönüllülerin toplum yanlısı davranışlarını açıklamada daha anlamlı kanıtlar ile katkı sağlayabilecektir.

Modern afet yönetiminde, müdahale ve iyileştirme çalışmalarından oluşan “kriz yönetimi” anlayışından ziyade, “zarar azaltma” ve “hazırlık” çalışmalarından oluşan “risk yönetimi” anlayışı daha fazla benimsenmektedir (MEB, 2019). Bu durumda, afet gönüllüğünün de daha geniş perspektiften ele alınması gerekmektedir. Özetle, bu çalışma, afet gönüllülüğü alanyazınına COVID-19’la mücadele döneminde gönüllü öğretmenlerin toplum hizmetlerine katılımını motive eden etkenleri ortaya çıkarması bakımından katkıda bulunmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenler, gönüllü faaliyetlerin içinde yer almalarını toplum yanlısı bir takım değerler ile açıklamaktadırlar. Öğretmenlerimizin katıldığı bu tür çalışmaların görünür hale getirilmesi hem öğretmenlerin meslektaşlarına ve öğrencilerine rol model olmalarını sağlamakta hem de onları onurlandırmaktadır. Bu açıdan da bu çalışmanın öğretmen eğitimi alanyazınına katkıda bulunduğu düşünülmektedir. Bu konuda ileride yürütülecek araştırma ve hazırlanacak raporlar, toplum yanlısı faaliyetler gerçekleştiren öğretmenlerin görünürlüğünün artmasına katkıda bulunurken toplumun bir bölümünde öğretmenlik mesleğine yönelik oluşmuş ön yargıların giderilmesini sağlayabilecek; öğretmen ve öğretmenlik mesleğine karşı olan bazı haksız ithamların da ortaya çıkmasını önleyebilecektir. Bu, başka bir anlamda da öğretmenlik mesleğinin hak ettiği saygınlığın yeniden kazanılması yönündeki çabaya destek olacaktır.

## Kaynakça

- AKUT (2020). Akut Tarihçe. 10 Temmuz 2020 tarihinde <https://www.akut.org.tr/tarihce> adresinden alınmıştır.
- ANDERSON, J.B. & Erickson, J.A. (2003). Service-learning in preservice teacher education. *Academic Exchange Quarterly*, 7(2), 111-115.
- ANDREW, J. (1996). Motivations and expectations of volunteers involved in a large scale sports event. *Australian Leisure*, 3(20), 21-24.
- BANDY, J. (2016). What is service learning or community engagement? Center for Teaching, Vanderbilt University. <https://cft.vanderbilt.edu/guides-subpages/teaching-through-community-engagement/>
- BANG, H., & Ross, S.D. (2009). Volunteer motivation and satisfaction. *Journal of Venue and Event Management*, 1(1), 61-77.
- BANG, H. & Chelladurai, P. (2003). Motivation and Satisfaction in Volunteering for 2002 World Cup in Korea. Paper presented at the Conference of the North American Society for Sport Management. Ithaca, New York. May 2003.
- BERNSTEIN, B. (2000). *Pedagogy, symbolic control and identity: Theory, research, critique* (revised). Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- BİERANACKİ, P., & Waldorf, D. (1981). Snowball sampling: Problems and techniques of chain referral sampling. *Sociological Methods & Social Research*, 10, 141-163.
- BM GÖNÜLLÜLERİ (2011). *2011 Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu: Küresel Refah İçin Evrensel Değerler*. Türkiye: Art Press, s. 77.
- BRINGLE, R.G., Clayton, P.H., & Hatcher, J.A. (2013). Research on service learning: An introduction. In P. Clayton, R. Bringle & J. Hatcher (Eds), *Research on service learning: Conceptual frameworks and research, vol. 2A: Students and faculty* (pp. 3-25). Sterling, VA: Stylus Publishing.
- CANTEKİN, E. (2013). Türkiye’de afet yönetiminde gönüllülük. Gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi. (Haz.) Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri Merkezi, 59-64
- CARLO, G., Okun, M.A., Knight, G.P., & de Guzman, M.R.T. (2005). The interplay of traits and motives on volunteering: Agreeableness, extraversion and prosocial value motivation. *Personality and Individual Differences*, 38(6), 1293-1305.
- CHO, M. (2006). Artistically serving: A study of the Lake County’s arts-based service learning program. Unpublished Doctoral dissertation, Florida State University.
- CLARY, E.G., Snyder, M., Ridge, R.D., Copeland, J., Stukas, A.A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: a functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1516-1530.
- CNAAN, R.A. & Goldberg-Glen, R.S. (1991). Measuring motivation to volunteer in human services. *Journal of Applied Behavioral Science*, 27(3), 269-284.
- CRESWELL, J.W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks: Sage Publications.

- DEWEY, J. (1916). *Democracy and education*. Carbondale: Southern Illinois Press.
- DULKADİROĞLU, H. (2016). *Gönüllülük, gönüllü kuruluşlar ve devlet arasındaki iş birliği: Ameri-corps örneği ve Türkiye için bir model önerisi*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> veri tabanından erişildi. (24 Haziran 2020).
- DURKHEİM, E. (1961). *Moral education*. New York: Dover Publications.
- DSÖ (2020). Covid-19 Politika Cevap Raporları. 1 Temmuz tarihinde <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/country-information> adresinden alınmıştır.
- DSÖ Avrupa Bölge Ofisi (2020). *Covid-19 Health System Response Monitor*. 1 Temmuz 2020 tarihinde <https://www.covid19healthsystem.org/mainpage.aspx> adresinden alınmıştır.
- FARMER, S.M. & Fedor, D.B. (2001). Changing the focus on volunteering: An investigation of volunteers' multiple contributions to a charitable organization. *Journal of Management*, 27(2), 191-211.
- FARRELL, J.M., Johnston, M.E., & Twynam, G.D. (1998). Volunteer motivation, satisfaction, and management at an elite sporting competition. *Journal of sport Management*, 12(4), 288-300.
- FURCO, A. & Root, S. (2010). Service learning: Research demonstrates the value of service learning. *Phi Delta Kappan*, 91(5), 16-20.
- GİROUX, H. & Penna, A. (1983). Social education in the classroom: The dynamics of the hidden curriculum. In H. Giroux, H. & D. Purpel (Eds), *The hidden curriculum and moral education* (pp. 100–121). Berkeley: McCutchan Publishing Corporation.
- GOKMENOGLU, T. (2017). More than just another course: Service learning as antidote to cultural bias. *Issues in Educational Research*, 27(4), 751-769.
- HALSTEAD, J.M. (1996). Values and values education in schools. In J.M. Halstead, & M.J. Taylor (Eds.), *Values in education and education in values* (pp. 3–14). London: The Falmer Press.
- İÇİŞLERİ BAKANLIĞI (2020a). Vefa Destek Grupları. 16 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.icisleri.gov.tr/vefa-sosyal-destek-gruplari-6649461-haneyeye-ulasti> adresinden alınmıştır.
- İÇİŞLERİ BAKANLIĞI (2020b). Vefa İletişim Uygulaması. 16 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.icisleri.gov.tr/bilgiislem/vefa-iletisim-uygulamasi> adresinden alınmıştır.
- İSMEP (2014). *ISMEP Rehber Kitaplar- Toplumsal Kapasitenin Geliştirilmesi ve Toplum Eğitimleri*. İstanbul Proje ve Koordinasyon Birimi Yayınları, İstanbul.
- JOHNSON, S. (2012). *Community Resilience: case studies from the Canterbury earthquakes*. (V. Cholewa & D. Mamula-Seadon, Eds). New Zealand:Ministry of Civil Defence & Emergency Management. 23, 18-19.
- KALDOR, M. (2003). Civil society and accountability. *Journal of human development*, 4(1), 5-27.
- KIZILAY (2020a). Neler Yapıyoruz? 18 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz> adresinden alınmıştır.
- KIZILAY (2020b). Kızılay'dan KOVİD-19 ile Mücadeleye Maske Desteği. 10 Temmuz 2020 tarihinde <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/5052> adresinden alınmıştır.

- KIZILAY (2020c). İhtiyaç Sahiplerine Destek İçin Genç Kızılay Sahada. 10 Temmuz 2020 tarihinde <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/5057> adresinden alınmıştır.
- LAM, P.Y. (2002). As the flocks gather: How religion affects voluntary association participation. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 41(3), 405-422.
- MARKUS, H.R. & Kitayama, S. (2010). Cultures and selves: A cycle of mutual constitution. *Perspectives on Psychological Science*, 5, 420-430.
- MCCLELLAND, D.L. (1985). How motives, skills, and values determine what people do. *American Psychologist*, 40, 812-825.
- MCKİBBEN, B. (2007). *Deep economy: The wealth of communities and the durable future*. New York: Holt Company.
- MCLENNAN, B., Whittaker, J., & Handmer, J. (2016). The changing landscape of disaster volunteering: opportunities, responses and gaps in Australia. *Natural Hazards*, 84(3), 2031-2048.
- MEB (2019). *Okul tabanlı afet eğitimi kitap 1*. (Ed. S. Akbıyık.). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Genel Yayın.
- MUSİCK, M.A. & Wilson, J. (2008). *Volunteers: A social profile*. USA: Indiana University Press
- NOY, C. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International Journal of Social Research Methodology*, 11(4), 327-344
- NUCCI, L.P. (2006). Education for moral development. In M. Killen & J.G. Smetana (Eds.), *Handbook of moral development* (pp. 657-681). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- OİE, M. (2017). The role of motivation and creativity in sustaining volunteerism of citizenship for positive youth development after the Great East Japan Earthquake. *Higher Education Studies*, 7(4), 61-70.
- OKUN, M.A., Barr, A., & Herzog, A.R. (1998). Motivation to volunteer by older adults: A test of competing measurement models. *Psychology and Aging*, 13, 608-621.
- OMOTO, A.M., Snyder, M., & Hackett, J.D. (2012). Everyday helping and responses to crises: A model for understanding volunteerism. In Kai J. Jonas and Thomas A. Morton (Eds), *Restoring civil societies: The psychology of intervention and engagement following crisis* (pp. 98-118). UK: John Wiley and Sons.
- ÖZERDEM, A. & Jacoby, T. (2006). *Disaster management and civil society: Earthquake relief in Japan, Turkey and India* (Vol.1). London: IB Tauris.
- PHİLLİPS, M. (1982). Motivation and expectation in successful volunteerism. *Journal of Voluntary Action Research*, 11(1/2), 118-125.
- PHİLLİPS, B. (2014). *Mennonite Disaster Service: Building a therapeutic community after the gulf coast storms*. UK: Lexington Books. S.26
- PRİTCHARD, F.F. & Whitehead III, G.I. (2004). *Serve and learn: Implementing and evaluating service-learning in middle and high schools*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, Mahwah, New Jersey.
- REHBERG, W. (2005). Altruistic individualists: Motivations for international volunteering among young adults in Switzerland. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 16(2), 109-122.

- ROCHELEAU, J. (2004). Theoretical roots of service-learning: Progressive education and the development of citizenship. In B.W. Speck & L.S. Hoppe (Eds), *Service-learning: History, theory, and issues*. Praeger Publishers.
- RYAN, R.M. & Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.
- RÜİTER, S. & De Graaf, N.D. (2010). National Religious Context and Volunteering: More Rigorous Tests Supporting the Association. *American Sociological Review*, 75(1), 179–184. <https://doi.org/10.1177/0003122409359168>
- ŞİBLİ, S. (1999). The characteristics of volunteers in UK sports clubs. *European Journal for Sport Management*, 6, 10-27.
- SİLVERBERG, K., Ellis, G., Backman, K., & Backman, S. (1999). An Identification and Explication of a Typology of Public Parks and Recreation Volunteers. *World Leisure & Recreation*, 41(2), 30-34.
- SLEETER, C. (2008). Equity, democracy, and neoliberal assaults on teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 24(8), 1947-1957.
- SOLOMON, D., Watson, M., & Battistich, V.A. (2001). Teaching and schooling effects on moral/prosocial development. In V. Richardson (Ed.), *Handbook of research on teaching* (4th ed., pp. 566–603). Washington, DC: American Educational Research Association.
- SNYDER, M. & Omoto, A.M. (2008). Volunteerism: Social issues perspectives and social policy implications. *Social Issues and Policy Review*, 2, 1-36.
- SPECK, B.W. & Hoppe, S.L. (2004). *Service-learning: History, theory, and issues*. Westport, CT: Praeger.
- TAKASHİ, O. (2015). Assisting the recovery of school education in natural disaster emergencies: Roles of a local teacher training university in Tohoku. *Bulletin of Support Center for Revival in Education, Miyagi University of Education*. En: <https://goo.gl/6XZQUM>.
- TİKUM, N. (2020, 21 Mayıs). Volunteerism in the fight against COVID-19 in Africa. 8 Temmuz 2020 tarihinde <https://www.unv.org/Success-stories/Volunteerism-fight-against-COVID-19-Africa> adresinden alınmıştır.
- TRT (2020, 5 Temmuz). AFAD gönüllüsü sayısı 130 bini geçti. 11 Temmuz 2020 tarihinde <https://www.trthaber.com/haber/gundem/afad-gonullusu-sayisi-130-bini-gecti-490074.html> adresinden alınmıştır.
- WATERMAN, A.S. (1997). *Service-learning: Applications from the research*. Lawrence Erlbaum Associates.
- WİLLİAMS, P.W., Dossa, K.A., & Tompkins, L. (1995). Volunteerism and special event management: A case study of Whittler's Men's World Cup of skiing. *Festival Management & Event Tourism*, 3(2), 83-95.
- YEUNG, A.B. (2004). The octagon model of volunteer motivation: Results of a phenomenological analysis. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 15(1), 21-46.
- YİN, R. (1984). *Case study research*. Beverly Hills: Sage Publications.